

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä 1 (16)
18.7.2016
Taltionumero
3192
Diaarinumero
1510/3/14

Asia Vaikeavammaisesta henkilön asumiskustannusten korvaamisesta koskeva hallintoriita-asia

Valittaja A edunvalvojanaan B

Päätös, jota valitus koskee

Helsingin hallinto-oikeus 26.3.2014 nro 14/0219/6

Asian taustaa

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toisen jaoston alainen viranhaltija on päätöksellään 2.11.2012 hylännyt A:n edunvalvojan B:n hakemuksen, jonka mukaan Helsingin kaupungin on korvattava A:n yöpymisestä hoivakoti X:ssä aiheutuneet kustannukset. Nämä kustannukset on jouduttu kattamaan lainavaroin.

Päätöksen perustelujen mukaan kunnalla on oikeus päättää vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammapalvelulaki) mukaisen palveluasumisen järjestämisestä. Kotiin järjestetyt palvelut ovat A:lle riittävät.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toinen jaosto on päätöksellään 24.4.2013 (§ 69) pysyttänyt viranhaltijan päätöksen.

Päätöksen perusteluissa on todettu muun ohella seuraavaa:

Taustaa

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskityksen 12.3.2013 mukaan A:lla on cp-vamma ja kaksisuuntainen mielialahäiriö. Siirtymiset pyörätuoliin ja pyörätuolista sekä wc-käynnit sujuvat itsenäisesti. Peseytyminen, pukeutuminen

ja ruokailu tapahtuvat avustettuna. Kodin ulkopuolella liikkueensa A tarvitsee avustajan. Asioinneissa A:lla on avun tarvetta ja taloudellisia asioita hoitaa hänen veljensä B.

Vammaispalvelulain nojalla A:lle on myönnetty kuljetuspalvelut, asunnon muutostöitä ja henkilökohtaista apua. Hänelle on myös myönnetty palveluasuminen ainakin vuodesta 1998 lähtien.

A on ollut psykiatrisessa sairaalahoidossa 23.9.–12.10.2012 (oikeastaan 2.9.–12.10.2012). Sen jälkeen hän on yöpynyt yksityisessä asumispalveluyksikössä hoivakoti X:ssä. Viranhaltijan päätöksellä A:n palveluasuminen on järjestetty Y:n hoivakodissa 21.12.2012 alkaen. Asiakastietojärjestelmän tietojen mukaan A vietti joulun Invalidiliiton järjestämässä ohjelmallisessa tapahtumassa Lahdessa 23.–27.12.2012. A muutti Y:n asuntoonsa 10.1.2013 sen jälkeen, kun sinne oli tehty tarvittavat asunnon muutostyöt.

Ennen sairaalaan joutumistaan A:n palveluasuminen järjestettiin hänen omaan kotiinsa. A:n luona oli hoitaja/avustaja päivittäin klo 7–22. Ajalla 22–7 A:lla oli mahdollisuus turvarannekkeen avulla hälyttää apua yökotihoidosta.

(---)

Lääkärinlausuntojen mukaan A on ollut hoidettavana Auran sairaalassa mielialahäiriöihin erikoistuneella akuuttiosastolla ajalla 11.–27.8.2012 ja toistamiseen 2.9.2012 lähtien. A on otettu sairaalahoitoon, koska hän on kertonut suunnittelevansa itsemurhaa. Illat ja yöt kotona ovat erityisen ahdistavia ja itsetuhoiset ajatukset tulevat tuolloin herkästi esiin. A:lla on avustaja välillä 7–22, mutta öisin turvana on vain turvaranneke. A:n hoito on pitkittynyt, koska häntä ei voi kotiuttaa itsetuhoisuuden vuoksi nykyiseen systeemiin. (...) Lääkärin arvion mukaan A tarvitsee paikan, jossa on henkilökuntaa 24/7 ja toisia potilaita. A on myös itse ilmoittanut haluavansa palvelutaloon tai ryhmäkotiin.

Auran sairaalassa järjestettiin hoitoneuvottelu 27.9.2012. Neuvottelussa tuli ilmi, että A haluttaisiin ulos mahdollisimman pian, koska akuuttiosastolla ei ole mahdollisuutta auttaa A:ta. Lääkäri ehdotti ympärivuorokautista hoitoa kotiin, mutta sosiaalityöntekijän mukaan ympärivuorokautista valvontaa ei järjestetä, koska sille ei ole vammasta aiheutuvaa perustetta. Ainoa syy yölliselle valvonnalle olisi itsensä vahingoittamisen estäminen, eli psykiatrinen pakkotoimi.

(---)

Viranhaltija on ilmoittanut 10.10.2012 arviointipäällikölle A:n laittaneen hakemuksen vireille koskien asumispalveluja. SAS-työpari on käsitellyt hakemusta 11.10.2012 ja päätynyt siihen, että A on asumispalvelujen tarpeessa. Viranhaltijan päätöksen mukaan A:lle ei kuitenkaan ole tarjota tarpeen mukaista asumispalvelupaikkaa ja A asetetaan jonoon 11.10.2012 alkaen.

Muut tiedot

A:n asuminen sairaalajakson jälkeen järjestettiin siten, että hän yöpyi yksityisen X:n hoivakodin yksikössä ja päivisin hänellä oli käytössään henkilökohtaista apua. Henkilökohtaisen avun kustannukset korvattiin sosiaali- ja terveystieteiden virastosta. (...)

A:lle on sittemmin 21.12.2012 alkaen järjestetty vammaispalvelulain mukaisena ympärivuorokautisena palveluasumisena asuminen ja palvelut Y:n hoitokodissa. Y:ssä A asuu ryhmäkodissa, jossa hänellä on oma huone ja oma wc. A:lle on myönnetty henkilökohtaista apua kodin ulkopuolisiin toimiin.

Muutoksenhaku

B:n laatimassa muutoksenhaussa kerrotaan, että A on vuoden aikana yrittänyt useita kertoja itsemurhaa. Vaikeilta vahingoittumisilta on välttytty sen vuoksi, että joku on tullut paikalle, ja sen vuoksi, että cp-vamman vuoksi yrityksiä on vaikea toteuttaa.

(---)

Yhteenveto

Helsingissä ei ensisijaisesti järjestetä mielenterveyskuntoutujien palveluja vammaispalvelulain nojalla. Jos fyysisesti vaikeavammaisen henkilö sairastuu psyykkisesti, niin akuuttivaiheen jälkeinen hoito ja kuntoutus eivät kuulu vammaispalvelun maksettavaksi.

Palvelun järjestämiseen pitää olla kunnan päätös, eikä asianomaisen itsensä tekemä ratkaisu ympärivuorokautisesta hoidosta. Asumisen tuen päätös on tarkoittanut sitä, että asiakas on laitettu jonoon, eikä häntä ole sijoitettu X:n hoivakotiin. Vammaispalvelu on edelleen huolehtinut siitä henkilökohtaisen avustamisen tarpeesta, joka on ollut A:n perusvamman vuoksi välttämätöntä. Mikäli asumisen tuen mielestä henkilö olisi ollut kiireellisesti psykiatristen asumispalvelujen tarpeessa, hänet olisi pitänyt sijoittaa asumisen tuesta tarkasti osoitettuun paikkaan ja antaa siihen maksusitoumus.

Edellä selvitetyn perusteella voidaan katsoa, ettei ole perusteita myöntää haettuja kustannuksia vammaispalvelulain perusteella, koska A:ta ei ole tässä asiassa pidettävä vaikeavammaisena henkilönä ja koska itse hanki-

tun palvelun kustannusjaosta ei ole neuvoteltu vammaispalvelun kanssa. Esimerkiksi henkilökohtaisen avun käytöstä olisi pitänyt sopia erikseen, jos sosiaaliviraston oletettiin olevan kustannusvastuussa X:n hoivakodissa asumisesta.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

A, edunvalvojanaan B, on vaatinut hallinto-oikeudessa, että Helsingin kaupunki veloitetaan korvaamaan A:lle hänen tilapäisestä asumisestaan X:n hoivakodissa 12.10.2012–10.1.2013 aiheutuneet yhteensä 18 555 euron kustannukset.

A on vammaispalvelulaissa tarkoitettu vaikeavammaisen henkilö, jolla on ollut ympärivuorokautista palveluasumista koskeva päätös vuodesta 1998 lähtien. Hänellä on ollut vammaispalvelulain mukainen palveluasumispäätös 1.7.2009 lähtien sillä tavoin järjestettynä, että hänellä on henkilökohtainen avustaja päivittäin kello 7–22. Ympärivuorokautisen palveluasumispäätöksen perusteena ovat olleet mielialahäiriöstä johtuvat itsetuhoajatukset ja -yritykset. Palveluasumisen järjestäminen ilman yövalvontaa tuli aikanaan sosiaalitoimen ehdotuksesta. Tuon ehdotuksen A ja hänen edunvalvojansa olivat tuolloin hyväksyneet.

Edunvalvojan oli sairaalasta kotiuttamisen vuoksi välttämätöntä hankkia A:lle ympärivuorokautista hoivaa ja valvontaa, koska sosiaalitoimi ei ryhtynyt asiassa vammaispalvelulaissa tarkoitettuihin välittömiin toimenpiteisiin. Kaupungin vammaispalvelun tiedossa oli A:n palveluntarve, mutta se ei järjestänyt A:n vaikean vamman edellyttämässä laajuudessa riittävää ympärivuorokautista palveluasumista.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toinen jaosto on antanut lausunnon.

Vammaispalvelu ei korvaa fyysisesti vaikeavammaisen henkilön psyykkisen sairastumisen akuuttivaiheen jälkeistä hoitoa ja kuntoutusta ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla. A ei ole vaikeavammaisen henkilö suhteessa haettuun tukitoimeen.

A on antanut vastaselityksen.

A:lla on diagnosoitu cp-vamma ja kaksisuuntainen mielialahäiriö. Mieli-alaongelmat johtuvat cp-vamman aiheuttamista ongelmista normaalielämässä sekä avustusjärjestelmän puutteista.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Helsingin hallinto-oikeus on valituksenalaisella päätöksellään käsitellyt A:n vaatimuksen julkisoikeudellista maksuvelvollisuutta koskevana hallintoriita-asiana.

Hallinto-oikeus on katsonut, että Helsingin kaupunki on ollut velvollinen järjestämään A:n tarvitseman ympärivuorokautisen hoidon 12.10.2012 alkaen. Hallinto-oikeus on velvoittanut Helsingin kaupungin korvaamaan A:lle 6 958 euroa X:n hoivakodissa asumisesta aiheutuneista kustannuksista ajalta 12.10.2012–10.1.2013. Hakemus on muilta osin hylätty.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Sovelletut oikeusohjeet

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammapalvelulaki) 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun asetuksen (vammapalveluasetus) 11 §:n mukaan palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Vammapalveluasetuksen 10 §:n 1 momentin mukaan palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. Saman pykälän 2 momentin mukaan tällaisia palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi.

Mielenterveyslain 5 §:n 2 momentin mukaan mielisairautta tai muuta

mielenterveyshäiriötä potevalle henkilölle on riittävän hoidon ja palvelujen ohella yhteistyössä asianomaisen kunnan sosiaalitoimen kanssa järjestettävä mahdollisuus hänen tarvitsemaansa lääkinnälliseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvään tuki- ja palveluasumiseen siten kuin siitä on erikseen säädetty.

Asiassa saatu selvitys

Asiakirjojen mukaan A:lla on cp-vamma ja kaksisuuntainen mielialahäiriö. Hänelle on järjestetty palveluasuminen hänen omaan kotiinsa siten, että hänen luonaan on ollut hoitaja/avustaja päivittäin kello 7–22 ja ajalla 22–7 hänellä on ollut mahdollisuus turvarannekkeen avulla hälyttää apua yökotihoidosta.

Lääkärinlausunnon 19.9.2012 mukaan A on ollut hoidettavana Aurooran sairaalan mielialahäiriöihin erikoistuneella akuuttiosastolla 11.–27.8.2012 ja toistamiseen 2.9.2012 alkaen. A oli otettu hoitoon, koska hän oli kertonut suunnittelevansa itsemurhaa. Illat ja yöt kotona ovat olleet hänelle erityisen vaikeita ja tuolloin itsetuhoiset ajatukset ovat tulleet herkästi esiin. Lausunnon mukaan A:n hoito akuuttiosastolla on pitkittynyt, koska häntä ei voida itsetuhoisuutensa takia kotiuttaa nykyiseen systeemiin. Osastolla on katsottu, että A tarvitsee lääketieteellisistä syistä ympärivuorokautisen avustajan ja lääkäri on suositellut avustajan järjestämistä myös yöaikaan.

Aurooran sairaalassa oli 27.9.2012 pidetty hoitoneuvottelu, jossa olivat olleet läsnä muun muassa A, hänen veljensä, psykiatri ja sosiaalityöntekijä. Neuvottelussa sosiaalitoimi oli todennut, että ympärivuorokautista valvontaa omaan kotiin ei järjestetä, koska tähän ei ole mitään vammasta johtuvia perusteita, vaan ainoa syy olisi psykiatrisena pakkotoimena pidettävä itsensä vahingoittamisen estäminen.

Lääkärinlausunnon 4.10.2012 mukaan A:n uloskirjautumispäiväksi Aurooran sairaalasta oli sovittu 5.10.2012. Lääkärille oli hoitojakson aikana syntynyt käsitys, että A ei viihdy avustettunakaan kerrostaloasunnossaan. Hän kaipaa sellaista yhteisöllisyyttä, jota esimerkiksi akuuttiosastolla on: henkilökuntaa on aina paikalla ja pyörätuolilla liikkuen pääsee itsenäisesti tarvittaessa kansliaan ja päiväsalin, jossa on muita potilaita. A haluaisi palvelutaloon tai ryhmäkotiin ja lääkäri on pitänyt sen tyyppistä asumismuotoa suositeltavana A:lle. Palveluasunnossa saisi olla henkilökunta, jolla olisi kokemusta myös mielenterveydellisistä ongelmista kärsivien potilaitten hoidosta.

Viranhaltija on 11.10.2012 tehnyt päätöksen, jonka mukaan SAS-työpari oli ehdottanut A:lle palveluasumista mielenterveysasiakkaiden

asumispalvelujen piiristä. Sosiaalivirastolla ei kuitenkaan ollut tarjota hoidontarvetta vastaavaa palveluasumispaikkaa ja A on otettu jonoon.

A kotiutettiin Auroran sairaalasta 12.10.2012. Hänen edunvalvojansa oli järjestänyt hänelle tilapäispaikan X:n hoivakodista, jossa A vietti yöt kotiutumisestaan lähtien. Viranhaltija on 2.11.2012 tekemällään päätöksellä hylännyt A:n vaatimuksen X:n hoivakodissa syntyvien kustannusten korvaamisesta vammaispalveluna, koska yöpymistarve ei johdu A:n vammasta.

Viranhaltijan päätöksellä A:lle on 21.12.2012 lähtien järjestetty palveluasuminen Y:n hoivakodissa. A on muuttanut Y:n asuntoonsa 10.1.2013 sen jälkeen, kun sinne oli tehty tarvittavat asunnon muutostyöt. Toisen jaoston päätöksen mukaan A on viettänyt joulun 23.–27.12.2012 Lahdes- sa Invalidiliiton järjestämässä ohjelmallisessa tapahtumassa.

Psykiatrian erikoislääkärin 28.6.2013 antamasta lausunnosta käy ilmi muun muassa, että kaksisuuntaista mielialahäiriötä eli maanis-depressiivista sairautta sairastavan A:n masennusvaiheisiin on lukuisia kertoja liittynyt itsemurhayrityksiä. A on näissä tilanteissa ollut useita kertoja psykiatrisessa sairaalahoidossa. A:n maanis-depressiivinen sairaus ja muut erityisvaikeudet liittyvät kiistattomasti hänen aivovammaansa (cp-vamma).

Selvityksen arviointi ja johtopäätökset

Asiassa esitetyn selvityksen mukaan A:lla on vuodesta 1998 alkaen 1.7.2009 saakka ollut ympärivuorokautinen palveluasumispäätös ja 1.7.2009 alkaen hänen palveluasumisensa on järjestetty hänen kotiinsa siten, että hänen luonaan on ollut hoitaja/avustaja päivittäin kello 7–22 ja yöaikaan kello 22–7 hänellä on ollut mahdollisuus turvarannekkeen avulla hälyttää apua yökotihoidosta.

A on ollut vuonna 2012 ensimmäisen kerran psykiatrisessa hoidossa Auroran sairaalassa 11.–27.8.2012 itsetuhoisten suunnitelmiansa vuoksi. Kun hän joutui toistamiseen psykiatriseen hoitoon 2.9.2012 alkaen, hänen edunvalvojansa ilmoitti sosiaalitoimelle tästä ja A:n tarpeesta saada ympärivuorokautinen hoitopaikka. Hoitopalaverissa 27.9.2012 oli A:n ympärivuorokautisen hoidon tarvetta käsitelty. Myös lääkärinlausunnossa 19.9.2012 on todettu A:n tarvitsevan erityisesti ilta- ja yöaikaan ilmevän itsetuhoisuuden vuoksi avustajan

ympäri vuorokautisesti ja lääkärinlausunnossa 4.10.2012 lääkäri on pitänyt ryhmäkotia tai palvelutaltoa A:lle sopivana asumismuotona. SAS-työpari on 11.10.2012 katsonut A:n olevan asumispalvelujen tarpeessa.

A:n ympäri vuorokautisen palveluasumisen hakemuksen hylkäämistä on perusteltu sillä, että psyykkisesti sairastuneen henkilön akuuttivaiheen jälkeinen hoito ja kuntoutus ei kuulu vammaispalvelulain perusteella järjestettäväksi. Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentti, vammaispalveluasetuksen 10 § ja 11 § sekä mielenterveyslain 5 §:n 2 momentti huomioon otettuina hallinto-oikeus katsoo, että A:ta on pidettävä vammaispalvelulaissa ja -asetuksessa tarkoitettuna vaikeavammaisena henkilönä arvioitaessa hänen sairaalasta kotiutumisen jälkeen tarvitseman palveluasumisen tarvetta öiseen aikaan. Hakemusta ei siten olisi tullut hylätä edellä mainitulla perusteella.

Hallinto-oikeus katsoo, että A on kotiuduttuaan Auroran sairaalasta ollut ympäri vuorokautisen hoidon tarpeessa eli hänelle olisi tullut järjestää hoito myös yöaikaan. Helsingin kaupungin sosiaalitoimi on sen tiedossa olevista selvityksistä huolimatta laiminlyönyt järjestää A:lle hänen tarvitsemansa hoito välittömästi sairaalasta kotiutumisen jälkeen 12.10.2012. Helsingin kaupunki on näin ollen velvollinen suorittamaan A:lle korvausta hänelle X:n hoivakodissa asumisesta aiheutuneista kustannuksista. Kun kuitenkin otetaan huomioon se, että Helsingin kaupungin laiminlyönti koskee vain yöaikaa (kello 22–7) ja kaupunki on 21.12.2012 järjestänyt A:n 10.1.2013 alkaneen hoidon vaaditulla tavalla, ei korvausvaatimusta voida kokonaisuudessaan hyväksyä. Korvattavaksi määräksi on arvioitava yhdeksää tuntia vastaava osuus vuorokaudelta (9/24) 18 555 euron kokonaiskustannuksista. Helsingin kaupungin on siten suoritettava A:lle korvausta 6 958 euroa ajalta 12.10.2012–10.1.2013.

Hallinto-oikeuden soveltamat säännökset

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) 17 § 2 momentti
Hallintolainkäyttölaki 69 §

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

A, edunvalvojanaan B, on valituksessaan vaatinut, että hallinto-oikeuden päätöstä muutetaan siten, että Helsingin kaupunki veloitetaan korvaamaan A:lle vaaditun mukaisesti tilapäisestä asumisesta X:n hoivakodissa aiheutuneet kulut kokonaisuudessaan yhteensä 18 555 eurolla.

Vaatimustensa tueksi A on esittänyt muun ohella seuraavaa:

Kotiuttamistilanteessa ei ollut mahdollista käyttää hyväksi kaupungin tarjoamaa rajoitettua asumispalvelua. Edunvalvoja oli siten joutunut nopeasti hankkimaan A:lle sellaisen palveluasunnon, jossa tarjottiin palvelua myös öisin. Avun hankkiminen pelkästään yöajaksi ei ollut käytännössä mahdollista, koska mikään yritys ei tarjonnut tällaista palvelua. Käytännön syistä A:tta ei olisi voitu myöskään siirtää paikasta toiseen vuorokauden eri aikoina. Hän tarvitsee kaikissa toimissaan, kuten pukeutemisessa, peseytymisessä ja ruokailussa, avustajaa.

X:n hoivakoti osoitettiin ainoaksi paikaksi, jonne A oli mahdollista saada pikaisesti asumaan. Edunvalvoja ei onnistunut neuvottelemaan alhaisempaa vuorokausihintaa, mutta hän sai sovituksi normaalia lyhyemmän irtisanomisajan. Sopimus oli irtisanottavissa heti, kun kaupunki pystyi järjestämään ympärivuorokautisen palveluasumisen. Edunvalvoja ei tässä tilanteessa voinut myöskään irtisanoa A:n vuokra-asuntoa, koska kaupunki ilmoitti, että hoivakoti ei tule kysymykseen pysyvänä ratkaisuna.

Koska hoitopalaverissa 27.9.2012 oli jo käsitelty kokovuorokautisen palveluasumisen järjestämistä, kaupungilla olisi ollut riittävästi aikaa asian järjestämiseen. Nyt asia jäi yksin edunvalvojan vastuulle. Pakkotilanteessa edunvalvojalla ei ollut tarjolla muuta vaihtoehtoa.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toinen jaosto on antanut selityksen.

Jaosto on uudistanut aiemmin lausutun ja vaatinut valituksen hylkäämistä. Hallinto-oikeuden päätös tulee kumota ja jaoston päätös saattaa voimaan.

Vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua järjestetään vaikeavammaiselle henkilölle. Jos fyysisesti vaikeavammainen henkilö sairastuu psyykkisesti, niin akuuttivaiheen jälkeinen hoito ja kuntoutus eivät kuulu vammaispalvelun maksettaviksi. Helsingissä ei ensisijaisesti järjestetä mielenterveyskuntoutujien palveluja vammaispalvelulain nojalla. A:ta ei ole pidettävä vaikeavammaisena henkilönä suhteessa haettuun tukitoimeen.

A on antanut vastaselityksen.

Vastaselityksessä on vaadittu, että vaatimus hallinto-oikeuden päätöksen kumoamisesta ja viranhaltijan ja jaoston päätöksen voimaan saattamisesta jätetään tutkimatta.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Korkein hallinto-oikeus ei tutki Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toisen jaoston vaatimusta hallinto-oikeuden päätöksen kumoamisesta.
2. Korkein hallinto-oikeus on tutkinut asian A:n valituksesta. Hallinto-oikeuden päätöstä muutetaan ja Helsingin kaupunki veloitetaan korvaamaan A:lle X:n hoivakodissa annetusta asumispalvelusta vaaditut kaikkiaan yhteensä 18 555 euron kustannukset.

Perustelut

1. Säilyttääkseen puhevaltansa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toisen jaoston olisi tullut hallinto-oikeuden päätökseen liitetyn laillisen valitusosoituksen mukaan toimittaa valituskirjelmänsä korkeimpaan hallinto-oikeuteen viimeistään 30. päivänä päätöksen tiedoksisaanista, sitä päivää lukuun ottamatta. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään. Hallinto-oikeuden päätös on annettu 26.3.2014.

Jaosto on esittänyt hallinto-oikeuden päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksensa A:n valitukseen antamansa selityksen yhteydessä. Sanottu valituksena pidettävä vaatimus on saapunut korkeimpaan hallinto-oikeuteen 25.6.2014 ja siis valitusajan päätyttyä. Tämän vuoksi jaoston vaatimus on hallintolainkäyttölain 22 §:n, 26 §:n 1 momentin ja 51 §:n 2 momentin nojalla jätettävä myöhässä tehtynä tutkimatta.

2.

2.1 Sovellettavat säännökset

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammapalvelulaki) 1 §:n mukaan mainitun lain tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Vammapalvelulain 3 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisälöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Pykälän 2 momentin mukaan mainitun lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve.

Vammaispalvelulain 4 §:n 1 momentin mukaan mainitun lain mukaisia tukitoimia ja palveluja järjestetään, jos vammainen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla.

Vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun asetuksen 10 §:n 1 momentin mukaan palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiseksi. Saman pykälän 2 momentin mukaan sanottuja palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaalle terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi.

Edellä mainitun asetuksen 11 §:n mukaan palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Mielenterveyslain 3 §:n 1 momentin (1338/2010) mukaan kunnan tulee huolehtia mainitussa laissa tarkoitettujen mielenterveyspalvelujen järjestämisestä osana kansanterveystyötä siten kuin terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädetään ja osana sosiaalihuoltoa siten kuin sosiaalihuoltolaissa (710/1982) säädetään.

Mielenterveyslain 5 §:n 1 momentin mukaan mielenterveyspalvelujen järjestämisessä on sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja sen alueella toimivien terveyskeskusten yhdessä kunnallisen sosiaalihuollon ja erityispalveluja antavien kuntayhtymien kanssa huolehdittava siitä, että mielenterveyspalveluista muodostuu toiminnallinen kokonaisuus.

Samana pykälän 2 momentin mukaan mielisairautta tai muuta mielenterveyshäiriötä potevalle henkilölle on riittävän hoidon ja palvelujen ohella yhteistyössä asianomaisen kunnan sosiaalitoimen kanssa järjestettävä mahdollisuus hänen tarvitsemaansa lääkinnälliseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvään tuki- ja palveluasumiseen siten kuin siitä on erikseen säädetty.

2.2 Tapahtumatiedot

A on syntynyt vuonna 1964. Hänellä on synnynnäinen cp-vamma ja siihen liittyen neliraajahalvaus. Hän on eläkkeellä. Hän sairastaa myös kaksisuuntaista mielialahäiriötä. Sairauden depressiovaiheeseen liittyen hänellä on ajoittain itsetuhoisuutta.

A on ollut vaikeavammaisille järjestettävän palveluasumisen piirissä vuodesta 1998 alkaen. Hänelle oli järjestetty palveluasuminen hänen kotiinsa, jonne on tehty tarvittavat asunnon muutostyöt.

A:lla on ollut kotonaan avustaja päivittäin kello 7–22. Päivittäin kello 22–7 hänellä on ollut käytettävänä turvaranneke, jonka avulla hän on voinut hälyttää apua yökotihoidosta. Palveluasuminen on ollut näin järjestettyä 1.7.2009 alkaen. Aikaisemmin henkilökohtainen apu on ollut järjestettynä ympärivuorokautisesti.

A on ollut hoidettavana Auran sairaalan mielialahäiriöihin erikoistuneella akuuttiosastolla 11.–27.8.2012 sekä uudelleen 2.9.2012 alkaen. A on joutunut hoitoon itsetuhoisen käyttäytymisen vuoksi. Tätä aikaisemmin A on ollut hoidettavana samasta syystä 13.–14.12.2011.

Ensiksi mainitun hoitajakson aikaisesta potilaskertomuksesta käy ilmi, että A ei ole viihtynyt pitkään aikaan kerrostaloasunnossaan ja että hänellä on ollut ongelmia avustajiensa kanssa. A:lla on ollut ongelmia myös siinä, että hän ei ole kehdannut käyttää turvapuhelinta yöllä, kun mieleen on tullut itsetuhoisia ajatuksia. Osastojakson aikana A:n turvallisuudentunnetta on vahvistettu antamalla hänen oleskella avustajansa kanssa kotona päivällä ja viettämällä yöt sairaalassa.

Osastolääkärin vapaamuotoisessa lausunnossa 19.9.2012 todetaan muun ohella, että A:n kotiuttaminen on pitkittynyt, koska häntä ei itsetuhoisuutensa vuoksi ollut voitu kotiuttaa nykyiseen systeemiin. Osastolääkäri on todennut lausunnossaan potilaan tarvitsevan kokovuorokautisen avustajan lääketieteellisistä syistä.

Auran sairaalassa on 27.9.2012 pidetty hoitoneuvottelu, jossa ovat läsnä olleet A itse, yksi hänen avustajistaan, hänen veljensä, psykiatri, osastolta hoitaja ja toimintaterapeutti sekä sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä on kirjannut hoitoneuvottelussa esiin tulleet seikat ja päätelmät, jotka koskevat toisaalta potilaan hoidon jatkamista sairaalassa ja toisaalta sitä, onko sosiaalitoimen syytä järjestää hänen asuntoonsa ympärivuorokautista valvontaa. Näiden kirjausten mukaan potilas haluttiin mahdollisimman pian pois sairaalan akuuttiosastolta, koska häntä ei

voitu tällaisella osastolla auttaa. Vaarana oli potilaan laitostuminen. Sairaalan kannalta potilaan hoito oli lisäksi edellyttänyt lisäresurssien järjestämistä. Sosiaalitoimen kantana on kirjattu, että ympärivuorokautista valvontaa potilaan omaan kotiin ei järjestetä, koska tähän ei ole mitään vammasta johtuvaa perustetta.

Osastolääkärin vapaamuotoisen lausunnon 4.10.2012 mukaan A:n uloskirjautumispäiväksi Auroran sairaalasta oli sovittu 5.10.2012. Lääkärille oli hoitojakson aikana syntynyt käsitys, että A ei viihdy avustettunakaan kerrostaloasunnossaan. A haluaisi palvelutaloon tai ryhmäkotiin, joten sellaista asumismuotoa on suositeltu.

Sosiaalisen kuntoutuksen viranhaltija on 11.10.2012 tehnyt päätöksen, jonka mukaan SAS-työpari oli ehdottanut A:lle palveluasumista mielen-terveysasiakkaiden asumispalvelujen piiristä. Sosiaalivirastolla ei ollut tarjota hoidontarvetta vastaavaa palveluasumispaikkaa, joten hakemus on jäänyt vireille ja A on otettu jonoon.

A on kotiutettu Auroran sairaalasta 12.10.2012 A:n edunvalvojan yksityisesti järjestämään X:n hoivakotiin.

Hoivakodin 25.4.2014 päivätyn ilmoituksen mukaan hoivakodissa on ollut vuoden 2012 lokakuun alussa vapaana yksi yhden hengen huone, jota on tarjottu sekä lyhytaikaisille että pitkäaikaisille asiakkaille. Lyhytaikaisilta asiakkailta on veloitettu vuonna 2012 vuorokaudelta 205 euroa. Maksu on sisältänyt hoivaa 24 tuntia vuorokaudessa. Muita palvelumuotoja kyseinen hoivakoti ei ole tarjonnut.

Helsingin kaupunki on järjestynyt A:lle palveluasumisen Y:n hoivakotiin Vantaalle. A on muuttanut Y:n asuntoonsa 10.1.2013 asunnon muutostöiden valmistuttua.

2.3. Oikeudellinen arviointi

A on vammaispalvelulaissa tarkoitettu vaikeavammaisen henkilö, jolle Helsingin kaupunki on järjestänyt palveluasumista vuodesta 1998 alkaen. Palveluasumiseen on liittynyt alunperin ympärivuorokautinen hoito ja valvonta. Ympäri vuorokautisen hoidon ja valvonnan yöaikainen osuus on 1.7.2009 alkaen korvattu sillä, että A:lla on ollut käytössään joka päivä kello 22–7 turvaranneke ja mahdollisuus sillä tavoin pyytää itselleen tarvittaessa apua.

A: sairastamaan kaksisuuntaiseen mielialahäiriöön liittyvän itsetuhoisuuden vuoksi A ei ole kokenut asumistaan näin järjestet-

tynä itselleen turvallisena. A on ollut hoidettavana mielenterveydellisistä syistä lyhyen jakson joulukuussa 2011 ja uudestaan elokuussa 2012 ja tämän jälkeen 2.9.2012 alkaen, kunnes hänet on kotiutettu 12.10.2012 oman asuntonsa sijasta hänen edunvalvojansa järjestämälle paikalle Y:n hoivakotiin, jossa hänelle on ollut tarjolla ympärivuorokautista hoitoa ja valvontaa. Helsingin kaupunki on järjestänyt A:lle paikan ympärivuorokautista hoitoa tarjoavasta toisesta hoivakodista Vantaalta 21.12.2012, jonne A on päässyt muuttamaan 10.1.2013 asunnon muutostöiden valmistuttua.

A:lle on aiheutunut väliaikaisesta asumisesta X:n hoivakodissa yhteensä 18 555 euron suuruiset kustannukset, joiden korvaamisesta Helsingin kaupunki on kieltäytynyt lähtien siitä, että A ei ole mielenterveyskuntoutujana lainkaan vammaispalvelulaissa tarkoitettu vaikeavammaisen henkilö. Hallinto-oikeus on puolestaan katsonut, että A on vammaispalvelulaissa tarkoitettu vaikeavammaisen henkilö, mutta Helsingin kaupunki on laiminlyönyt A:n olosuhteissa vain palveluasumiseen liittyvän yöaikaisen hoidon ja valvonnan järjestämisen, joten korvausta ei ole määrätty maksettavaksi A:lle vaaditun määräisenä. Valituksessaan A ja hänen edunvalvojansa ovat tuoneet esille, että käytännössä mistään ei ole ollut hankittavissa sellaista palvelua, jossa palvelu olisi tuotettu erikseen A:n kodissa tai muualla yöaikaan, eikä A:n tilanteessa ole ollut myöskään ajateltavissa, että häntä olisi vuorokauden aikana siirretty eri paikkoihin riittävän hoidon ja valvonnan järjestämiseksi. A on kaikissa päivittäisissä perustoimissaan avustettava.

Vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaan palveluasumiseen kuuluu asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaalle jokapäiväiselle suoriutumiseksi. Vammaispalveluasetuksen 10 §:n 1 momentin mukaan tällaisia asumiseen liittyviä palveluja ovat muun ohella palvelut, jotka tarvitaan asukkaalle terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi. Korkein hallinto-oikeus katsoo, toisin kuin hallinto-oikeus, että A:n tilanteesta saatu selvitys huomioon ottaen Helsingin kaupunki on laiminlyönyt järjestää A:n sairaalasta kotiuttamisvaiheessa hänelle välttämättömät vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaiset palveluasumiseen liittyvät palvelut koko vuorokauden osalta, kun A:lle ei ole järjestetty yöaikaista hoitoa ja valvontaa. Tämän laiminlyönnin seurauksena A on joutunut hankkimaan itselleen välttämättömät asumispalvelut muualta. Tämän vuoksi Helsingin kaupunki on velvollinen korvaamaan A:lle aiheutuneet väliaikaisen asumisen kustannukset kokonaisuudessaan.

Helsingin kaupungin on näin ollen korvattava A:lle hänen vaatimansa summa, joka on yhteensä 18 555 euroa. Korkein hallinto-oikeus

siten velvoittaa Helsingin kaupungin suorittamaan A:lle hallinto-oikeuden päätöksessä jo maksettavaksi veloitettun 6 958 euron summan lisäksi 11 597 euroa.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Niilo Jääskinen
hallintoneuvos

Eija Siitari (t)
hallintoneuvos

Alice Guimaraes-Purokoski
hallintoneuvos

Outi Suviranta
hallintoneuvos

Maarit Lindroos
hallintoneuvos

Marja-Liisa Judström
Asian esittelijä, esittelijäneuvos

Jakelu

Päätös

A, maksutta

Jäljennös

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toinen jaosto